

ФРАЗЕМІКА У ТВОРЧОСТІ ГАВРІІЛА КОСТЕЛЬНИКА

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 2 (44)

УДК 811.161.2'373.7(477.8)»18/19

DOI:10.24144/2663-6840/2019.2(44).231–237

Негер О., Юрса Л. Фраземіка у творчості Гавриїла Костельника; кількість бібліографічних джерел – 19; мова українська.

Анотація. У статті вперше досліджено фразеологічну спадщину оповідань знаного українця, кодифікатора бачвансько-сримського варіанта української літературної мови – Гавриїла Костельника. Проаналізовано мовосвіт автора, його вподобання, спричинені середовищем, у якому формувався бачвансько-сримський варіант української мови.

Глибинне знання традицій рідного народу було для Гавриїла Костельника одним із головних та визначальних чинників у формуванні власного стилю. Зокрема, це простежено в неповторній індивідуальній манері прозової спадщини письменника. Використовуючи надзвичайно багатий фразеологічний матеріал, Гавриїл Костельник не тільки виявив новаторство, авторський таланти і письменницьку винахідливість, а й продемонстрував багатовекторні та необмежені можливості видозмін фразеологічного матеріалу, який розкриває перед автором широкі можливості для творчої діяльності.

Визначальне місце у фраземіці Гавриїла Костельника посідає народна мораль, в основу якої лягли християнські заповіді, національні традиції українців, їхній колорит та культура. У своїх оповіданнях Гавриїл Костельник використовував фраземи біблійного походження, які часто вживають і тепер: *на святому престолі, душа в тобі побожно росте, ми чудесний твір Божий, Слава во вишніх Богу і на землі мир, душа дозріє до любові Бога, Бога годі перевищити, кінець кінцем усе від Бога, у всьому тайна і воля Божа* та інші.

У висловах досить виразно виявляються риси національного менталітету, психічний стан письменника. Багатоми емоційно й цікавими асоціативно є фраземи, які відображають психо-фізичні процеси та морально-етичні категорії в житті Гавриїла Костельника, його оточення, уподобання, інтимно-особистісні стосунки. Так, до прикладу: *став цебетати свою пісню, ви – початок, що не має кінця, ви – перша школа любові*. У цих фраземах ми можемо чітко виявити ту рису українського менталітету, яка яскраво демонструє особливості міжособистісних стосунків, соціальну належність людини, ставлення до духовних цінностей.

Ключові слова: фразеологія, діалектна основа, говірка, фразема, говір, оповідання, стиль.

Постановка проблеми. Художня спадщина Гавриїла Костельника посідає особливе місце в історії вивчення індивідуального стилю письменника, орієнтованого на народне мовлення етнічних українців, які проживали за межами материкової України, їхні традиції, культуру, а також внутрішній світ.

Фразеологічний фонд української мови формувався протягом багатьох століть під впливом різних чинників як внутрішньомовного, так і позамовного характеру. Це зумовило надзвичайну «жанрову» різноманітність і здатність аналізованих виражальних засобів до насичення певними моделями фраземотворення на подальших етапах розвитку. Безпосереднім виявом цього стала стратифікація фразеологічної підсистеми за генезою фразеологізмів, зокрема тривала конкурентна боротьба за різний тип співвідношення розгляданих одиниць народнорозмовного та книжного походження в новій українській літературній мові. Певною мірою ці процеси й на сучасному етапі навряд чи можна вважати до кінця завершеними. Національна фразеографія залишається порівняно молодою галуззю нашої філології, хоч деякі її риси можемо знайти вже в практиці середньовічних словників [Устенко 2012, с. 64].

Необхідно зазначити, що для кращого пізнання минулого нашого народу, зокрема тих носіїв, які проживають далеко за межами України, важливим джерелом пізнання минулого є саме фразеологія, адже кожна історична доба утворювала свої стійкі словосполучки, кожна визначна подія для розви-

тку народу, нації знаходила своє відображення у фразеологічній системі мови.

Мовна спадщина українського фольклору викликає посилений інтерес сучасних лінгвістів, адже демонструє особливість художньо-естетичних уподобань не тільки автора, а, власне, цілого народу, виконує культурологічну функцію й характеризується широкими зв'язками з літературними та позалітературними елементами.

Фраземний склад кожної мови – фрагмент концептуальної картини світу, у якій представлені риси національного менталітету, характер соціального, політичного, історичного розвитку народу. Це – невід'ємна частина художнього стилю мови [Мацюк 2014, с. 146].

Фразеологізми – специфічні складені одиниці мови, що відображають особливості способу мислення індивідуума й усього народу – носія тієї чи іншої мови, особливості зв'язку змісту та форми у створених народом і характерних саме для нього засобах вираження. Фразеологічні одиниці здебільшого бувають жартівливими, іронічними, лайливими висловами, які влучно, дотепно характеризують кого-, що-небудь, називаючи не прямо, а завуальовано, оскільки в складі фразеологічних одиниць слова вживаються не в притаманних їм значеннях, а спільно передають одне нове значення [Неровня 2004, с. 58–62].

Ім'я одного із вагомих українських мовознавців Гавриїла Костельника не є достатньою мірою

висвітлене та однозначно трактоване. Він увійшов в історію української культури як суперечлива постань, мистецька та суспільна діяльність якої донині ще цілковито не досліджена. З певністю можна сказати, що це видатна особистість, ім'я якої потребує уваги та чіткого й однозначного, закріплено фактами, пояснення.

Усе своє життя Гавриїл Костельник займався вивченням говірки переселенців із Західної України, які компактно проживали на території Балкан, зокрема таких населених пунктів, як Бачка та Срим. Усю свою любов до малої батьківщини Гавриїл Костельник демонстрував крізь призму літературних творів, мовознавчих розвідок. Національну самосвідомість Костельник вміло поєднав із духовною культурою рідного краю.

Мовознавець кодифікував місцеву говірку та довів, що вона є варіантом української мови. За своє життя Гавриїл Костельник опублікував «Граматику бачванско-рускей бешеди» (1923), у якій фахово продемонстрував належність бачвансько-сримської говірки до варіанту української мови. За словами Гавриїла Костельника, у бачвано-сримським діалекті значна кількість запозичень із угорської мови, німецької, а «од Сербох зме пре вжали не лем вело слова, але и дзекотри граматични форми» [Костельник 2011, с. 276].

Глибинне знання традицій рідного народу було для Гавриїла Костельника одним із головних та визначальних чинників у формуванні власного стилю. Зокрема, це простежено в неповторній індивідуальній манері прозової спадщини письменника. Використовуючи надзвичайно багатий фразеологічний матеріал, Гавриїл Костельник не тільки виявив новаторство, авторський талант і письменницьку винахідливість, а й продемонстрував багатовекторні та необмежені можливості видозмін фразеологічного матеріалу, який розкриває перед автором широкі можливості для творчої діяльності та перспективи.

Аналіз досліджень. Проблеми функціонування фразеологічних одиниць в авторських текстах розкрито в роботах таких науковців, як: Ю.Ф. Прадід, Л.Г. Скрипник, В.Д. Ужченко, Т.В. Цимбалюк, В.А. Чабаненко, Л.Г. Авксентьев, М.Ф. Алефіренко, В.М. Білоноженко, В.С. Калашник, В.П. Ковальов, М.П. Коломієць та ін. Однак в українському мовознавстві немає праць, які б спеціально висвітлювали фразеологію мови окремих письменників, що відображали мовлення, традиції та колорит етнічних українців, які проживають за межами материкової України і, зокрема, досліджень фраземіки в художній спадщині. До майстрів образного ідіоматичного слова, які особливо часто ним послуговувалися та доречно використовували текстотвірний потенціал фразеологізмів, правомірно належить Гавриїл Костельник.

За словами О. Курило, жодна галузь лінгвістичної науки не привертала до себе такої уваги українських мовознавців, як фразеологія, основні поняття, обсяг проблематики та об'єкт вивчення якої ще остаточно не визначені. Це зумовлюється

передусім великою семантичною, структурною і функціональною різноманітністю тих одиниць, що сприймаються як стійкі сполуки слів. Така специфіка об'єкта дослідження викликає труднощі у визначенні як місця фразеологічного рівня в ієрархії мовної структури, так і місця фразеології серед інших лінгвістичних дисциплін. Тому саме від з'ясування таких питань, як зміст фразеологічної одиниці, визначення її найхарактерніших диференційних ознак, вживання її в мовленні залежить як вивчення фразеології загалом, так і окремих її аспектів. Питанням функціонування усталених виразів у текстах присвячено роботи багатьох сучасних мовознавців, однак у науковій літературі мало праць, які висвітлюють фразеологію мови окремих письменників чи їх творів [Курило 2016, с. 366].

Творча спадщина Гавриїла Костельника насичена чималим використанням діалектних одиниць. Це зумовлено, насамперед, орієнтацією письменника на народну мову, а також процесом становлення української мови як літературної на території Балкан, де компактно проживали українські переселенці. Метою автора було довести на прикладі творів варіантність місцевого діалекту етнічних українців, який належить до говорів української літературної мови.

Мета нашого дослідження полягає у вивченні та аналізі фразеологічних одиниць, які наявні в художній спадщині Гавриїла Костельника.

Основним **завданням** нашої роботи є виокремлення важливих ознак індивідуальної манери авторського письма Гавриїла Костельника.

У статті ми використали такі **методи**: метод стилістичного дослідження фразеології, а також метод фразеологічного опису.

Актуальність статті полягає в тому, що досі фраземікон творів Гавриїла Костельника не був предметом спеціального лінгвістичного дослідження. Вивчення стійких сполучень слів у художній спадщині письменника дозволить з'ясувати їх роль у тексті, виявити стилетворчий і образотворчий потенціал, допоможе створити цілісну картину мовного світу автора.

Виклад основного матеріалу. Для кращого пізнання минулого нашого народу, зокрема тих носіїв, які проживають далеко за межами України, важливим джерелом є саме фразеологія, адже кожна історична доба утворювала свої стійкі словосполучення, кожна визначна подія для розвитку народу, нації знаходила своє відображення у фразеологічній системі мови.

Фраземний склад кожної мови – фрагмент концептуальної картини світу, у якій представлені риси національного менталітету, характер соціального, політичного, історичного розвитку народу. Це – невід'ємна частина художнього стилю мови.

Фразеологія є частиною образного світу письменника. Саме завдяки творчості видатних майстрів пера літературна мова не тільки збагачує свій словниковий фонд, а й фіксує духовні надбання народу, є носієм етнокультурної інформації, ідентифікатором національної свідомості. Проблема авторської фра-

зоології сьогодні вимагає спеціальної дослідницької уваги. У цьому контексті важливе місце посідає питання функціонально-стилістичного навантаження фразем у художніх творах [Галів 2016, с. 154].

Природні реалії, найменування яких виступають компонентами фразем, – носії символіки. Зоофразеологія містить значний корпус одиниць, в основу яких покладено відомі назви тварин, що мають як подібну, так і різну символіку, слугують засобом образної характеристики людини.

Одним із елементів фразеологічної спадщини Гавриїла Костельника виступають такі мовні одиниці, як зооніми, наприклад: *думки... вилітають у світ... як бджоли за медом; ховається, як соловій між гіллям*.

Фразеологічний світ Гавриїла Костельника є багатовекторний та водночас цілісний. Своєю творчістю письменник прагнув провести паралелі між бачвансько-сримською говіркою та українською мовою, чим хотів довести належність бачвансько-сримської говірки до української мови. Письменник уміло трансформує фразеологічні одиниці, які сформувались під впливом того середовища, у якому перебував автор, для збагачення української мови. Мова творів Гавриїла Костельника, зокрема його фраземна спадщина, украй колоритна, діалектно спрямована, емоційно забарвлена, глибоко експресивна. Основне завдання автора полягало у демонстрації стилістичної наповненості фразеологізмів мови бачвансько-сримських рунаків, які є вихідцями із материкової України, а їхня мова, зрештою, є варіантом української мови.

Місцева говірка, якою розмовляли українські переселенці, лягла в основу джерельної бази мовостилію Гавриїла Костельника. Автор використав діалектні запозичення. Цим він хотів показати багатство мови, її розвиток, поліфункціональність. З іншого ж боку, Гавриїл Костельник прагнув науково обґрунтувати та довести належність бачвансько-сримської говірки до варіанту української мови. Ми бачимо витончене чуття мови письменника, який вмів використовувати доречні художньо-стильові одиниці, а також гармонійно їх поєднував із колоритом та традиціями середовища, у якому перебував.

Фраземний простір у мові письменників знає значних видозмін як у граматично-формальному, так і в змістовому плані. Такі зміни фразеологізмів та їх пристосування до конкретних умов певного історичного ареалу – важливі показники індивідуальної творчої манери Гавриїла Костельника. Давно відомі, історично і культурно збагачені фраземи оновлюються в індивідуальній мовотворчості письменника (пор. *завзялася весь світ перевернути корінням догори* [Костельник 2008, с. 318], *я пристає би до цієї мудрості* [там само], *півонія йому саме до смаку* [там само]).

Фраземіка займає особливе місце серед засобів створення яскравих, глибоко народних реалістичних образів у художній спадщині Гавриїла Костельника. Кожна фраземна одиниця письменницької творчості автора має своє особливе значення. Її семантична цінність – багатовекторна, адже підсу-

мовує результати діяльності людей, дає назву новим реаліям та поняттям, демонструє ставлення мовців до певних подій тощо (пор. *Будуть бити головою об стіну* [там само, с. 317], *лізе в душу* [там само], *іти рука в руку* [там само, с. 318]).

Фразеологія притягує етнокультурні елементи у свою мовну систему, а потім відшліфовує і відточує їх на компонентному та семантичному рівнях за допомогою мовців. Таким чином, завдяки фразеології можна проникнути в далеке минуле не лише мови, а й історії та культури її носіїв [Самойлович 2006, с. 224].

Мова прозових творів Гавриїла Костельника великою мірою увиразнена, а також містить у собі значний експресивний потенціал, який демонструє та передає всебічність та яскравість уявлень, глибину переживань, найтонші ознаки поетичної думки.

У фраземній спадщині Гавриїла Костельника ми з різних аспектів змогли простежити саме українську ментальність: особливості міжособистісних стосунків, соціальну належність та специфіку характеру людини, а також способи творення народних реалістичних образів. Мовностилістичний аналіз оповідань, які належать до циклу «Квіти на престолі», дає нам підстави стверджувати, що внутрішня семантика фразем, які наявні у літературній спадщині Гавриїла Костельника, найчастіше пов'язана з морально-етичними категоріями, а також відображає психо-фізичні процеси, іноді вказує на стан природи, її видозміни.

Також непоодинокими випадками фраземної специфіки творчості Гавриїла Костельника є використання фразем, які мають фольклорне джерело. У процесі наукового дослідження ми простежили, що чимала кількість фразеологічних одиниць у творах Гавриїла Костельника зумовлена традиціями українських переселенців, які компактно проживають на території Балкан, зокрема Бачки та Сриму.

Однією із складових одиниць фраземного світу оповідань Гавриїла Костельника є авторські фраземи, а також фраземи діалектного спрямування, які вказують на колорит та традиції носіїв бачвансько-сримського варіанту української літературної мови.

Дослідник Ю. Кохан зауважує, що «значний вплив на добір фразеологізмів мають особливості світобачення письменника, яке може бути реалістичним, романтичним, піднесено-урочистим, напівшуквато-іронічним тощо» [Кохан 2003, с. 3].

Сприймаючи світ у його звуко-кольорових ознаках, у видозміні й взаємозумовленості, письменник шукав та знаходив художні особливості, які збагачували письменницьку палітру, а також можливості естетичних видозмін доби. Фольклор увійшов у життя Гавриїла Костельника передусім завдяки безпосереднім контактам із його носіями, які є вихідцями з материкової України. На високому професійному рівні письменник збирав й записував фольклорні твори. Його літературна спадщина відзначається великим багатством лексичних, граматичних і стилістичних засобів.

Для вдосконалення авторського стилю Гавриїл Костельник звернувся до використання на-

родної мови, якою послуговувалися українці Балкан, зокрема Бачки та Сриму. У пошуках досконалості письменник використовував діалектизми, фразеологізми переселенців із Західної України, зокрема Закарпаття, а згодом і Галичини, які демонстрували пряму належність мешканців Балкан до українців із материкової України, їхню самотність та колорит.

Опанування діалектної мови не лише забезпечує комфортне існування людини в суспільстві, а й дає змогу виробити систему загальнонародних, національно зумовлених уявлень, пізнати національний характер, зрештою – визначає мовний тип особистості [Мацюк 2014, с. 148].

Основним діалектним джерелом для творчоті Гавриїла Костельника були відомі й близькі йому говірки Західної України, із особливим лексичним колоритом, фразеологією, синтаксисом, мішаним стилем.

Мова, як відомо, цілком відображає мовця, його вихованість, манеру поведінки, характер взаємин, освіту, культуру та навіть настрої. За допомогою влучних висловів можливо висловити ставлення (негативне чи позитивне) до дій і вчинків, які містять яскраві образні характеристики людської вдачі [Мацюк 2014, с. 148].

Визначальне місце мовотворчості фраземіки Гавриїла Костельника посідає народна мораль, в основу якої лягли християнські заповіді, національні традиції українців, їхній колорит та культура. У своїх оповіданнях Гавриїл Костельник використовував фраземи біблійного походження, які, до речі, часто вживають і тепер: *на святому престолі, душа в тобі побожно росте* [Костельник 2008, с. 299], *ми чудесний твір Божий, Слава во вишніх Богу і на землі мир* [там само, с. 300], *душа дозріє до любові Бога* [там само, 2008, с. 301], *Бога годі перевищити* [там само, с. 302], *кінець кінцем усе від Бога* [там само, с. 303], *у всьому тайна і воля Божя* [там само, с. 308] та інші.

Також чимала кількість фразем Костельника пов'язана з особистим життям, власними переживаннями, а також цінностями та уподобаннями, зокрема: *душа...роздроблюється на павтиння* [там само, с. 299], *я остовпів від цих слів, буденність не розуміє мови квітів, розбудись, душе моя* [там само] тощо.

Відомо, що мовна особистість – це поєднання в особі мовця його мовної компетенції, прагнення до творчого самовираження, вільного, автоматичного здійснення різнобічної мовної діяльності, яка свідомо ставиться до своєї мовної практики, несе на собі відбиток суспільно-соціального, територіального середовища, традицій виховання в національній культурі [Єрмоленко 2007, с. 74].

У висловах досить виразно виявляються риси національного менталітету, психічний стан письменника. Багатьми емоційно й цікавими асоціативно є фраземи, які відображають психо-фізичні процеси та морально-етичні категорії в житті Гавриїла Костельника, його оточення, уподобання, інтимно-особистісні стосунки. Так, до прикладу: *став це-*

бетати свою пісню, ви – початок, що не має кінця, ви – перша школа любові [Костельник 2008, с. 301]. У цих фраземах ми можемо чітко виявити ту рису українського менталітету, яка яскраво демонструє особливості міжособистісних стосунків, соціальну приналежність людини, ставлення до справжніх та фальшивих духовних цінностей.

Письменницька спадщина Гавриїла Костельника стає доречним доповненням, дозволяє сформувати цілісний портрет художника слова.

Необхідно звернути увагу на той факт, що чимала кількість фразеологічних одиниць у творчості Гавриїла Костельника передає внутрішній стан письменника: *запах – це форми реакції нашої душі* [там само, с. 305], *енергія така сама тайна, як душа* [там само, с. 306], *зависть мене огорнула, людська мудрість все перевертає догори дригом* [там само, с. 308], *ти ж говориш небилиці, не розумію, до чого ти зміряєш* [там само, с. 310] тощо. З цих фразем можна зробити підсумок, що слово «душа» є ключовим, адже демонструє виразність емоційно-психічного стану письменника, його почуттів, переживань.

Фразеологічні одиниці у творчості Гавриїла Костельника виконують свою особливу стилістичну роль. Вони використовуються з метою художнього відтворення розмовної мови переселенців із автохтонних українських земель, вказують на індивідуальність персонажів, типізацію їхніх образів. Фразеологізми, які вжиті в оповіданнях Гавриїла Костельника, вдало підібрані, чітко структурують потрібний контекст, завдяки чому демонструють емоційну специфіку образу, типову ситуацію.

Генетичним ґрунтом національних фразеологічних одиниць вважається етнокультура українців. Етнокультурна семантика мовних одиниць – це їх зміст, який, не маючи чіткого системного та реляційного характеру, стосується особливостей життя, історії, географії, деталей побуту, звичаєвого права, народного календаря, ремесел, професій, обрядів тощо. Усі компоненти соціального життя є результатом тривалого розвитку суспільства, мовна діяльність людей відбиває суспільний досвід у семантиці фразеологічних одиниць [Неровня 2004, с. 35].

Варто зазначити, що місцева говірка, якою розмовляли українські переселенці, лягла в основу джерельної бази мовостилію Гавриїла Костельника. Автор використав діалектні запозичення. Цим він хотів показати багатство мови, її розвиток, поліфункціональність. З іншого ж боку, Гавриїл Костельник прагнув науково обґрунтувати та довести приналежність бачвансько-сримської говірки до варіанту української літературної мови. Так, у листі до В. Гнатюка, Г. Костельник зазначає, що «..Кеди би ше мойо шпиванки могли друковац и читац медузи народом, та аж теди обачи народ, же го ищет ест, же ма и вон мено, же ма язык свой, же ма кров свою» [Костельник 1975, с. 315]. Ми бачимо вичленене чуття мови письменника, який вміло використовував доречні художньо-стильові одиниці, а також гармонійно їх поєднував із колоритом та традиціями середовища, у якому перебував.

Творчий підхід і рівень мовної компетенції стимулюють мовну особистість до вдосконалення мови, розвитку мовного смаку, до постійного вдображення в мові світоглядно-суспільних, національно-культурних джерел і пошуків нових, ефективних індивідуально-стильових засобів мовної виразності [Мацюк 2014, с. 2014].

Висновки. Фразеологічний світ Гавриїла Костельника є багатовекторним та водночас цілісним. Своєю творчістю письменник прагнув провести паралелі між бачвансько-сримською говіркою та українською мовою, чим хотів довести варіантність бачвансько-сримської говірки української літературної мови. Письменник уміло трансформує фразеологічні одиниці, які сформувалися під впливом того середовища, у якому перебував автор, для збагачення української літературної мови. Мова творів Гавриїла Костельника, зокрема його фраземна спадщина,

вкрай колоритна, діалектно спрямована, емоційно забарвлена, глибоко експресивна. Основне завдання Гавриїла Костельника полягало у демонстрації стилістичної наповненості фразеологізмів мови бачвансько-сримських руснаків, які є вихідцями із материкової України, а їхня мова, зрештою, є варіантом української літературної мови.

Відомо, що на сучасному етапі розвитку української лексикографії кодифіковано чимало фразеологічних одиниць, які функціонують у творчості класиків української літератури, але жодним чином фразеологічний арсенал літературної спадщини Гавриїла Костельника лексикографічно не описаний. Цю проблему можна було б вирішити шляхом укладання словника фразеологізмів у творах Гавриїла Костельника. Ця праця стане важливим етапом у вивченні історії формування та розвитку бачвансько-сримського варіанта української літературної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гавриїл Костельник. Граматика бачвансько-рускей бешеди. Проза на руским літературним языку. 2011. Вид. 1. С. 245–246.
2. Галів У. Функціонально-стилістичне навантаження фразем у прозі Івана Франка (на матеріалі повістей «Великий шум» та «Петрії і Довбушуки»). *Проблеми гуманітарних наук*. Серія: Філологія. 2016. № 38. С. 154–161.
3. Єрмоленко С. Мова і українознавчий світогляд: монографія. Київ: НДІУ, 2007. 444 с.
4. Костельник Г. Квіти на престоли. Бузок (турецький). *Ultra posse*. Вибрані твори. Ужгород: Гражда, 2008. С. 307–314.
5. Костельник Г. Квіти на престоли. Конвалії й гіацинти. *Ultra posse*. Вибрані твори. Ужгород: Гражда, 2008. С. 304–307.
6. Костельник Г. Квіти на престоли. Нарциси й туліпани. *Ultra posse*. Вибрані твори. Ужгород: Гражда, 2008. С. 302–304.
7. Костельник Г. Квіти на престоли. Рік-річна черга. *Ultra posse*. Вибрані твори. Ужгород: Гражда, 2008. С. 299.
8. Костельник Г. Квіти на престоли. Сніжинки. *Ultra posse*. Вибрані твори. Ужгород: Гражда, 2008. С. 299–300.
9. Костельник Г. Квіти на престоли. Фіялки. 2008. С. 300–302.
10. Костельник Г. Писма. Проза на бачванско-сримским руским литературним языку. Нови Сад, 1975. С. 315.
11. Костельник Г. *Ultra posse*. Вибрані твори. Ужгород: Гражда, 2008. 400 с.
12. Кохан Ю.І. Фраземіка в системі ідіостилю письменника (на матеріалі художньої прози Олеса Гончара і Павла Загребельного): автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». Харків, 2003. 19 с.
13. Курило О. Фразеологічні одиниці в повісті І. Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я». *Проблеми гуманітарних наук*. Серія «Філологія». 2016. Вип. 38. С. 365–374.
14. Неровня Н. До проблеми семантики фразеологічних одиниць. *Наук. вісн. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки*. 2004. № 6. С. 58–62.
15. Мацюк З. Фраземіка в контексті епістолярію Лесі Українки. *Лінгвостилістичні студії*. 2014. Вип. 1. С. 146–153.
16. Самойлович Л.В. Вплив вірувань українців на формування фразеології. *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*. 2006. № 2. С. 224–228.
17. Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови. Київ: Наукова думка, 1973. 280 с.
18. Ужченко В.Д. Внутрішня форма фразеологізму в зв'язку із внутрішньою формою слова. *Мовознавство*. 1993. № 3. С. 23–29.
19. Устенко Л. Відбиття фразеологічного арсеналу Пантелеймона Куліша в сучасній лексикографії. *Українська мова*. 2012. № 3. С. 64–72.

REFERENCES

1. Havryil Kostelnyk (2011) Hramatyka bachvansko-ruskei beshedy. Proza na ruskym literaturnym yazyku [Grammar of the Bachvan-Russian language. Prose in the Russian literary language]. Vyd. 1. S. 245–246 [in Ukrainian].
2. Haliv U. (2016) Funktsionalno-stylistychnе navantazhennia frazem u prozi Ivana Franka (na materialі povistei «Velykyi shum» ta «Petrii i Dovbushchuky») [Functional and stylistic load of phrases in the prose of Ivan Franko (based on the stories «Big Noise» and «Petria and Dovbushchuk»)]. *Problemy humanitarnykh nauk. Serii: Filolohiia*. № 38. S. 154–161 [in Ukrainian].
3. Yermolenko S. (2007) Mova i ukrainoznavchyi svitohliad [Language and Ukrainian studies worldview]. Kyiv: NDIU. 444 s. [in Ukrainian].
4. Kostelnyk H. (2008) Kvity na prestoli. Buzok (turetskyi). Ultra posse. Vybrani tvory [Flowers on the throne. Lilac (Turkish). Ultra posse. Selected works]. Uzhhorod: Grazhda, 2008. S. 307–314 [in Ukrainian].
5. Kostelnyk H. (2008) Kvity na prestoli. Konvalii y hiatsynty. Ultra posse. Vybrani tvory [Flowers on the throne. Lilies of the valley and hyacinths. Ultra posse. Selected works]. Uzhhorod: Grazhda, 2008. S. 304–307 [in Ukrainian].
6. Kostelnyk H. (2008) Kvity na prestoli. Nartsyzy y tulipany. Ultra posse. Vybrani tvory [Flowers on the throne. Daffodils and tulips. Ultra posse. Selected works]. Uzhhorod: Grazhda, 2008. S. 302–304 [in Ukrainian].
7. Kostelnyk H. (2008) Kvity na prestoli. Rik-richna cherha. Ultra posse. Vybrani tvory [Flowers on the throne. Annual turn. Ultra posse. Selected works]. Uzhhorod: Grazhda, 2008. S. 299 [in Ukrainian].
8. Kostelnyk H. (2008) Kvity na prestoli. Snizhynky. Ultra posse. Vybrani tvory [Flowers on the throne. Snowflakes. Ultra posse. Selected works]. Uzhhorod: Grazhda, 2008. S. 299–300 [in Ukrainian].
9. Kostelnyk H. (2008) Kvity na prestoli. Fiialky. Ultra posse. Vybrani tvory [Flowers on the throne. Violets. Ultra posse. Selected works]. Uzhhorod: Grazhda, 2008. S. 300–302 [in Ukrainian].
10. Kostelnyk H. (1975) Pysma. Proza na bachvansko-srymskym ruskym lyteraturnym yazyku [Prose in the Bachvan-Srym Russian literary language]. *Novy Sad*. S. 315 [in Ukrainian].
11. Kostelnyk H. (2008) Ultra posse. Vybrani tvory [Ultra posse. Selected works]. Uzhhorod: Grazhda. 400 s. [in Ukrainian].
12. Kokhan Yu.I. (2003) Frazemika v systemi idiosyliu pysmennyka (na materialі khudozhnoi prozy Olesia Honchara i Pavla Zahrebelnoho) [Phrasemics in the system of idiosyncrasy of the writer (on the material of fiction by Oles Honchar and Pavel Zagrebelny)]. *Kharkiv*. 19 s. [in Ukrainian].
13. Kurylo O. (2016) Frazеологичні одынітси в повісті І. Не́чуїа-Левытського «Кайдасе́ва сі́мія» [Phraseological units in the story of I. Nechuy-Levytsky «Kaidasheva family»]. *Problemy humanitarnykh nauk. Serii: Filolohiia*. Vyp. 38. S. 365–374 [in Ukrainian].
14. Nerovnya N. (2004) Do problemy semantyky frazeologichnykh odynits [To the problem of semantics of phraseological units]. *Nauk. visn. Volyn. derzh. un-tu im. Lesi Ukrayinky*. № 6. S. 58–62 [In Ukrainian].
15. Matsyuk Z. (2014) Frazemika v konteksti epistolariyu Lesi Ukrayinky [Phrasemics in the context of Lesia Ukrainka's epistolary]. *Linhvostlystychni studiyi*. Vyp. 1. S. 146–153 [In Ukrainian].
16. Samoilovych L.V. (2006) Vplyv viruvan ukraintsiiv na formuvannia frazeolohii [The influence of Ukrainian beliefs on the formation of phraseology]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Filolohichni nauky*. № 2. S. 224–228 [In Ukrainian].
17. Skrypnyk L.H. (1973) Frazеологія украї́нської мови [Phraseology of the Ukrainian language]. Kyiv: Naukova dumka. 280 s. [In Ukrainian].
18. Uzhchenko V.D. (1993) Vnutrishnya forma frazeologizmu v zvyazku iz vnutrishnoyu formoyu slova [Internal form of phraseology in connection with the internal form of the word]. *Movoznavstvo*. № 3. S. 23–29 [In Ukrainian].
19. Ustenko L. (2012) Vidbytta frazeologichnoho arsenalu Panteleimona Kulisha v suchasniі leksykohrafiі. *Ukrainska mova* [Reflection of the phraseological arsenal of Panteleimon Kulish in modern lexicography.]. № 3. S. 64–72 [in Ukrainian].

PHRASEMICS IN THE WORKS OF HAVRYIL KOSTELNYK

Abstract. The article analyzes for the first time the phraseological heritage of the stories of a well-known Ukrainian, the codifier of the Bachvan-Srym variant of the Ukrainian literary language – Havryil Kostelnyk.

Phraseology is an important source for better knowledge of the past of our people, in particular those who live far outside Ukraine, because each historical period formed its own stable phrases, each significant event for the development of the people, the nation was reflected in the phraseological system of language.

Havryil Kostelnyk's phraseological world is multi-vector and at the same time integral. With his work, the writer sought to draw parallels between the Bachvan-Srym dialect and the Ukrainian language, which he wanted to prove the variability of the Bachvan-Srym dialect of the Ukrainian literary language. The writer skillfully transforms the phraseological units that were formed under the influence of the environment in which the author was, to enrich the Ukrainian literary language. The language of Havryil Kostelnyk's works, in particular his phrasal legacy, is extremely colorful, dialectally oriented, emotionally colored, and deeply expressive. Havryil Kostelnyk's main task was to demonstrate the stylistic content of the phraseology of the language of the Bachvan-Srym Russians, who are natives of mainland Ukraine, and their language, after all, is a variant of the Ukrainian literary language.

The local dialect spoken by Ukrainian immigrants formed the basis of the source base of Havryil Kostelnyk's style. The author used dialect borrowings. He wanted to show the richness of language, its development, multifunctionality. On the other hand, Havryil Kostelnyk sought to scientifically substantiate and prove that the Bachvan-Srym dialect belonged to a variant of the Ukrainian literary language. We see a refined sense of language of the writer, who skillfully used appropriate artistic and stylistic units, as well as harmoniously combined them with the color and traditions of the environment in which he was.

Keywords: phraseological unit, dialect, phraseme, style, story.

© Негер О., Юрса Л., 2020 р.

Оксана Негер – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Ужгородського національного університету, Ужгород, Україна; <https://orcid.org/0000-0002-9823-8329>

Oksana Neher – Candidate of Philology, Associate Professor of the Ukrainian Language Department, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine; <https://orcid.org/0000-0002-9823-8329>

Людмила Юрса – кандидат філологічних наук, доцент кафедри українського прикладного мовознавства Львівського національного університету імені Івана Франка, Львів, Україна; <https://orcid.org/0000-0003-3944-375X>

Ludmyla Yursa – Candidate of Philology, Associate Professor at the Department of Ukrainian Applied Linguistics, Ivan Franko Lviv National University, Lviv, Ukraine; <https://orcid.org/0000-0003-3944-375X>